

Mogućnosti doprinosa neprofitnih organizacija u lokalnoj zajednici na primjeru udruge Ekomuzej

Possibilities of contribution of non-profit organizations in the local community on the example of the association Ekomuzej

¹Mirjana Trstenjak, ²Dejan Bjelivuk

¹ Međimursko veleučilište u Čakovcu

² student Međimorskog veleučilišta u Čakovcu

Bana Jelačića Jelačića 22a, 40000 Čakovec, Hrvatska

e-mail: ¹mtrstenjak@mev.hr, ²dejan.bjelivuk@student.mev.hr

Sažetak: Djelovanje neprofitnoga sektora, u ovom slučaju udruge, prikazan je na primjeru Udruge Ekomuzej Lepoglava u kojoj se kroz razne projektne mjere i poticaje, u suradnji s lokalnom zajednicom i ostalim akterima civilnoga društva, pridonosi razvoju društva i te iste lokalne sredine. Udruga je zbog svoga neprofitnoga karaktera, djelatnosti očuvanja kulturne baštine i aktivnosti u području kulturnoga turizma pogodna za financiranje iz lokalnih, regionalnih, nacionalnih i EU natječaja i fondova. Prikazani su i problemi i izazovi s kojima se udruga susretala u svom radu i djelovanju, kao i ciljevi i rezultati koji su postignuti iznimnim angažmanom svih članova Udruge u suradnji s lokalnom zajednicom.

Ključne riječi: neprofitne organizacije, Udruga Ekomuzej Lepoglava, projektna sredstva i aktivnosti, lokalna zajednica

Summary: The action of the non-profit sector, in this case the association, is shown on the example of the Ekomuzej Lepoglava Association, which contributes to the development of society and the same local environment through various project measures and incentives, in cooperation with the local community and other actors of civil society. Due to its non-profit character, cultural heritage preservation activities and activities in the field of cultural tourism, the association is suitable for financing from local, regional, national and EU tenders and funds. The problems and challenges that the association encountered in its work and activities, as well as the goals and results that were achieved through the exceptional engagement of all members of the Association in cooperation with the local community, were presented.

Keywords: non-profit organizations, Ekomuzej Lepoglava Association, project funds and activities, local community

1. Uvod

U današnjem društvu neprofitne organizacije imaju važnu ulogu, te značajno pridonose razvoju društva u različitim segmentima života, od kulture, sporta, socijalnih usluga, humanitarnih usluga, ekologije do raznih stručnih područja i ljudskih prava. Iako imaju značajnu i važnu društvenu ulogu, njihov rad često prođe nezapažen široj javnosti, „ispod radara“, ali bez neprofitnoga sektora društvo bi se našlo pred u situaciji s nedostatkom podrške za mnoga od navedenih područja. Udruge kao dio neprofitnoga sektora tu imaju neprocjenjivu

ulogu.

U ovom članku analizira se neprofitni sektor te kako se neprofitne organizacije financiraju i kako koriste resurse da bi ostvarile svoje ciljeve. Neprofitne organizacije, odnosno udruge su temelj pozitivnih promjena u društvu, a navedeni primjer samo jedan od mnogih pozitivnih primjera koji ukazuju na značaj i društvenu korist neprofitnoga sektora.

Udruga koja se analizira pokazuje kako grupa predanih pojedinaca u sinergiji s lokalnom samoupravom uspijeva napraviti značajne pomake na području očuvanja i promocije nematerijalne kulturne baštine kojom se bavi, ali ima i značajnu ulogu u području zapošljavanja te privlačenju javnih sredstava, odnosno EU fondova.

Podatci o Udruzi Ekomuzej Lepoglava prikupljeni su na nekoliko načina. Temeljni podatci preuzeti su sa službene stranice Udruge Ekomuzej Lepoglava i s Facebook stranice Udruge. Ostali opći podatci o Udruzi preuzeti su iz Registra neprofitnih organizacija i Registra udruga. Za ostale detaljnije informacije o poslovanju Udruge, intervjuirana je sadašnja predsjednica Udruge Karmen Šošarić. U prikazu Udruge Ekomuzej Lepoglava korištena je metoda studije slučaja.

2. Neprofitne organizacije

Neprofitna organizacija prema Pavičiću (2003: 92) organizacija je čija je svrha unapređenje opće dobrobiti društva putem pravilne uporabe resursa i/ili dostupnosti odgovarajućih materijalnih dobara i usluga. Primarna svrha takve organizacije nije ostvarivanje profita ili zarade za pojedinca, stoga ne dijeli ostvareni profit ili višak s dioničarima ili članovima organizacije, već se ulaže u djelatnost i razvoj neprofitne organizacije.

U zakonodavstvu Republike Hrvatske prepoznate su sljedeće neprofitne organizacije: „domaće i strane udruge i njihovi savezi, zaklade, fundacije, ustanove, umjetničke organizacije, komore, sindikati, udruge poslodavaca te sve druge pravne osobe kojima temeljni cilj osnivanja i djelovanja nije stjecanje dobiti te za koje iz posebnih propisa proizlazi da su neprofitnog karaktera.“ (Zakon o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija, „Narodne novine“, broj 121/14 i 114/22).

Osnivači neprofitnih organizacija mogu biti građani, pravni subjekti ili jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Neprofitne organizacije osnivaju se iz različitih ciljeva i namjena, u pravilu se osnivaju s ciljem pružanja zadovoljenja potreba njihovih osnivača ili članova te pružanja usluga koje se ne mogu ostvariti na drugi način.

Povijesni razvoj neprofitnih organizacija na području Republike Hrvatske seže od kraja 19. stoljeća, kada se počelo s osnivanjem kulturnih i sportskih društava, dobrotvornih udruga, te drugih oblika organizacija koje su okupljale građane koji su dijelili slične ili iste interese. „Primjerice, godine 1878. u Zadru, Dubrovniku i Zagrebu osnovane su prve dobrovoljne humanitarne udruge u Hrvatskoj. „Zadarska „Ustanova domoljubne zadruge dalmatinske od Gospodja na potporu ranjenim i bolesnim vojnicima“ dana 22. listopada 1878. godine prva dobiva suglasnost tadašnjih vlasti za svoje humanitarno djelovanje.“ (Hrvatski crveni križ, <https://www.hck.hr/tko-smo/povijest-hck/18>, 22.4.2023.). Osnovan je i Crveni križ, koji od 1878. djeluje u sklopu Crvenog križa Austrougarske Monarhije, a putom u svim državama koje su nastale na ovom području.

Značajni razvoj neprofitnih organizacija započeo je nakon osamostaljenja Republike Hrvatske 1991. godine. U tom razdoblju fokus je bio na osnivanju i organiziranju humanitarnih organizacija, udruga za zaštitu ljudskih prava te braniteljskih udruga. S vremenom je krenuo intenzivniji razvoj organizacija koje djeluju u različitim sektorima i područjima, kao što su zaštita okoliša, socijalna skrb, zdravstvo, kultura, sport, obrazovanje, znanost i tehnologija.

Razvojem Republike Hrvatske kao države, raste i svijest o potrebi neprofitnih organizacija, tako da je to područje zakonski uređeno. Doneseni su: Zakon o udrugama, Zakon

o ustanovama, Zakon o zakladama i fondacijama, Zakon o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija te brojni drugi propisi i uredbe. Djelovanje neprofitnih organizacija određeno je s više razina zakonima, pravilnicima i drugim pravnim aktima kojima su uređena sva područja djelovanja svake pojedine vrste neprofitne organizacije, a to su: Zakon o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija s tri pravilnika, a to su Pravilnik o neprofitnom računovodstvu i računskom planu, Pravilnik o izvještavanju u neprofitnom računovodstvu i Registru neprofitnih organizacija i Pravilnik o sustavu financijskoga upravljanja i kontrola, izradi i izvršavanju financijskih planova, Zakon o udrugama i podzakonski akti koji detaljnije uređuju pojedina područja propisana Zakonom: Uredba o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge i Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Registra udruga Republike Hrvatske i Registra stranih udruga u Republici Hrvatskoj. Ostali doneseni zakoni su: Zakon o zakladama, Zakon o ustanovama, Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskoga turizma, Zakon o vatrogastvu, Zakon o pravima samostalnih umjetnika i poticanju kulturnoga i umjetničkoga stvaralaštva, Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica, Zakon o sportu, Zakon o političkim strankama i Zakon o volonterstvu.

Na temelju tih pojedinačnih Zakona neprofitne organizacije su: udruge, zaklade, ustanove, umjetničke organizacije, komore, sindikati, udruge poslodavaca, vjerske zajednice i turističke zajednice. Među udrugama postoje i neki specifične udruge koje imaju važnu ulogu u razvoju Republike Hrvatske, a to su: Hrvatska zajednica općina, Udruga gradova, Hrvatska zajednica županija, Lokalne akcijske grupe (LAG). Alfrević (2013).

Neprofitne organizacije pozicionirane su se u društvu kao generatori razvoja društva i društvenih promjena. Tu su prije svega obuhvaćene udruge, koje su osnovali sami građani jer nisu mogli riješiti određeni problem putem institucija. Često su udruge dodatni alat jedinica lokalne samouprave u nekim djelatnostima gdje sami JLS nema kapaciteta pokrivati neko područje poput kulture i sporta, a uglavnom je to i zakonski omogućeno i regulirano npr. to su zajednice sportskih udruga. Značajnu ulogu imaju i udruge koje pokrivaju socijalne usluge i koje su postale praktički alternativa državnim ustanovama, a u nekim situacijama su i jedini pružatelj socijalnih usluga bilo zbog specifičnog područja koji pokrivaju ili zbog teritorijalne nedostupnosti usluga. Dobri su primjeri Udruga „Sunce“ Varaždinske županije sa svoje četiri podružnice: u Varaždinu, Ludbregu, Ivancu i Novom Marofu – udruge za osobe s mentalnom retardacijom i Centar za ranu intervenciju u djetinjstvu MURID Čakovec.

Neprofitne organizacije imaju i značajnu ekonomsku ulogu u društvu, zapošljavaju značajan broj ljudi, odnosno stvaraju radna mjesta. Također, od otvaranja mogućnosti korištenja fondova Europske unije to se prepoznaje kao prilika i značajan dio vlastitih prihoda neprofitnih organizacija ostvaruje se s te razine.

3. Primjer Udruge Ekomuzej Lepoglava

Kako bi se stekao što bolji uvid u poslovanje udruga kao neprofitnih organizacija, prikazana je Udruga Ekomuzej Lepoglava, osnovana 2011. godine.

Ciljevi djelovanja Udruge Ekomuzej Lepoglava su: vrednovanje, istraživanje, čuvanje i prenošenje, te interpretiranje i prezentiranje ukupne lokalne prirodne i kulturne baštine (materijalne i nematerijalne), te poticanje, vrednovanje i organiziranje ostalih oblika kulture i kreativnoga izražavanja u Lepoglavi; razvijanje atrakcija i događaja koji će destinaciju „Lepoglava, europski grad čipke“ učiniti zanimljivom i posjećenom destinacijom kulturnoga turizma u hrvatskom i regionalnom europskom kontekstu i tako pridonijeti ukupnom razvoju Grada Lepoglave, kreiranje mreže medija interpretiranja i prezentiranja kolektivne memorije Lepoglave i poticanje procesa kolektivnoga samorazumijevanja kao temelja stvaranja prepoznatljive kulturno-turističke destinacije „Lepoglava, europski grad čipke“; sustavno

osvještavanje i educiranje lokalnoga stanovništva za proces primjerenoga i održivoga korištenja lokalne prirodne i kulturne baštine za kreiranje dodane vrijednosti, a posebno s naglaskom na nematerijalnu baštinu čipke i čipkarstva, korpus kulturne baštine pavlina, baštinu lepoglavske kaznionice, prirodnu baštinu geomorfološkog područja Kamenog vrha i Gaveznice s vulkanom i nalazištem ahata te baštinu tradicijske kulture lepoglavskoga kraja; iniciranje potpisivanja i primjene u praksi načela „Agende 21 za kulturu“ na području Grada Lepoglava koji bi postao prvi hrvatski grad koji je usvojio ovaj značajan globalni strateški dokument. Ovaj dokument bio bi temelj osnaživanja i obogaćivanja kulturnoga i društvenoga života grada i okolice, temeljni dokument razvoja destinacije „Lepoglava, europski grad čipke“ i Ekomuzeja Lepoglava; umrežavanje sa srodnim ekomuzejima, projektima i muzejima te kulturnim i kulturno-turističkim destinacijama u Republici Hrvatskoj, Europi i svijetu koji prožima sve aspekte djelovanja ekomuzeja, a posebno u segmentu čipke i čipkarstva, pavlinske kulture, penološke baštine lepoglavske kaznionice i geomorfoloških fenomena ahata i vulkana; jačanje vidljivosti Lepoglave kao kulturno-turističke destinacije na karti Republike Hrvatske i Europe kroz natjecanja i osvajanja strukovnih nagrada i priznanja u zemlji i inozemstvu temeljem inovativnih i kreativnih rješenja iz područja kulture, muzeologije, turizma i održivoga razvoja; ostvarivanje dostignuća „nove muzeologije“ prema kojima baštinske ustanove sve više postaju središnja mjesta za čuvanje kolektivne memorije lokalne zajednice u kojoj djeluju i njezinih mnogostrukih identiteta, te ključno mjesto kojim zajednica komunicira svoju kulturu sebi i svim svojim posjetiteljima, a manje mjesto „obožavanja sakupljenih predmeta“ koji se u najboljem slučaju obraćaju specijalističkoj, usko stručnoj publici. (www.ekomuzej-lepoglava.hr).

Djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi: organiziranje i vođenje stalnih izložbi, interpretacijskih centara i manifestacija; planiranje i realiziranje suradnje s odgojno-obrazovnim ustanovama, te turističkim sektorom i svim partnerima s kojima se provodi kulturni i kulturno-turistički razvoj Grada Lepoglava; razmjenjivanje programa i vođenje suradnje sa sličnim organizacijama, udrugama i asocijacijama u Republici Hrvatskoj, Europi i svijetu; organiziranje susreta umjetnika i stručnjaka, te iniciranje i vođenje kreativnih i edukativnih radionica; iniciranje i realiziranje namjenskih kulturnih i kulturno-turističkih proizvoda osmišljenih za lokalno stanovništvo i turiste; proizvodnja i prodaja namjenskih kulturnih i kulturno-turističkih proizvoda osmišljenih za lokalno stanovništvo i turiste; izrada projekata prema resornim ministarstvima i EU iz područja kulture i turizma (Registar udruga Republike Hrvatske, <https://registri.uprava.hr/>, 9.5.2023.).

Područja djelovanja: Kultura i umjetnost – Kulturna baština (Zaštita i očuvanje materijalnih kulturnih dobara, Konzervatorsko-restauratorska djelatnost, Arhivska djelatnost, Muzejska djelatnost, Zaštita kulturnih krajolika, Zaštita i očuvanje nematerijalnih kulturnih dobara, Općekulturna (kulturološka) djelatnost), Kultura i umjetnosti - Interdisciplinarnе kulturno-umjetničke djelatnosti, Kultura i umjetnosti - Ostale djelatnosti u kulturi i umjetnosti, Kultura i umjetnost - Književno-nakladnička djelatnost, Međunarodna suradnja - Obrazovanje, ostala razvojna suradnja, Međunarodna suradnja - Ostale djelatnosti međunarodne suradnje, Obrazovanje, znanost i istraživanje - Međunarodna suradnja i mobilnost u obrazovanju, Obrazovanje, znanost i istraživanje - Organizacija domaćih i međunarodnih znanstvenih i znanstvenostručnih skupova, škola, kongresa i seminara, Zaštita okoliša i prirode - Očuvanje posebno vrijednih prirodnih područja i drugih prostora (Registar udruga Republike Hrvatske, <https://registri.uprava.hr/>, 9.5.2023.). Udruga nema registriranu gospodarsku djelatnost. Logo udruge, odnosno pečat istoga oblika sastoji se od polukružnog natpisa Ekomuzej Lepoglava, a u sredini se nalaze niti koje simboliziraju niti čipke. Logo je vidljiv na slici 1.

Slika 1. Logo udruge Ekomuzej Lepoglava

Izvor: www.ekomuzej-lepoglava.hr

Udruga od osnivanja provodi projekte na području kulture, očuvanja kulturne baštine, cjeloživotnoga obrazovanja i socijalne uključenosti. Udruga Ekomuzej Lepoglava bila je prva u Republici Hrvatskoj koja je koristila program „Radom za zajednicu i sebe“ odnosno javne radove za očuvanje kulturne baštine. Prvi ciklus krenuo je 2013. godine kada su zaposlene dvije čipkarice, a s povremenim prekidima programi su provodeni do 2018. godine. Kroz takve programe u tom razdoblju zaposleno je 9 osoba. Realizacija ovih programa pokazala se vrlo korisna kako za samu Udrugu, tako i za širu zajednicu. Naime, čipkarice su radile na poslovima očuvanja i prenošenja kulturne baštine Lepoglave, velikim dijelom obnovljena je zbirka lepoglavske čipke koja ima značajnu vrijednost kao etnografsko dobro. Ujedno, kako se radilo o dugotrajno nezaposlenim osobama, sve su uključene u tržište rada.

S obzirom da je ovo bio prvi primjer korištenja tih sredstava u svrhu očuvanja kulture, jer do tada je bila praksa da javne radove isključivo koriste JLS-i za komunalne radove, prilog o tome bio je objavljen na HRT-u, a vijest su prenijeli HINA i razni nacionalni mediji i portali. Kontinuirano se od 2013. godine provode i projekti očuvanja nematerijalne kulturne baštine, financiranih sredstvima Ministarstva kulture Republike Hrvatske kroz Programe zaštite nematerijalnih kulturnih dobara. Tako su kroz navedene programe organizirane mentorske radionice lepoglavske čipke, za usavršavanje čipkarica i edukaciju čipkarica za izradu čipke te za izradu majstorskih motiva čipke. Ovo je bilo neophodno, budući se radi o tradicijskoj vještini i rukotvorini za koju je znanja izrade teško prenijeti osim kroz radionice, a napredna znanja ima mali broj žena i prijetila je opasnost da se znanja i vještine s vremenom izgube. Slični projekti su provodeni i sredstvima Grada Lepoglave, ali i iz javnog poziva Zaklade za razvoj civilnoga društva. Projekti su osim edukacije i aktiviranja čipkarice omogućili i očuvanje i obnovu starih nacrti čipke, koji su rađeni 30-ih godina prošloga stoljeća i time su trajno sačuvani.

Kao suorganizatori Međunarodnoga festivala čipke u Lepoglavi, koji je najznačajnija kulturno-turistička manifestacija ovoga tipa u ovom dijelu Europe, Udruga Ekomuzej intenzivno koristi dostupna sredstva kako bi sufinancirala manifestaciju. Pretežito su to sredstva Ministarstva kulture iz Javnoga poziva za predlaganje javnih potreba u kulturi Republike Hrvatske gdje su u razdoblju od 2012.-2019. Korištena sredstva iz programa Muzejsko galerijske djelatnosti, a od 2020. godine aplicira se na sredstva iz programa Vizualnih umjetnosti. Korištena su sredstva i Ministarstva turizma i Ministarstva poljoprivrede u godinama kad su imali dostupne i prikladne javne pozive. Udruga je aktivno radila na podizanju kvalitete i afirmiranju festivala na europskoj razini, pa je dobivena oznaka "Remarkable festival" za 2017/2018 godinu Europske Asocijacije Festivala (EFA), čija oznaka u zaglavlju Festivala jamči kvalitetu sadržaja i produkcije. Ovom oznakom je lepoglavski festival postao dio zajednice festivala koji se ističu po umjetničkoj kvaliteti i imaju značajan utjecaj na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Provedeno je i nekoliko velikih europskih projekata kroz koji se stvorili dobre temelje za širenje partnerstva po europskim zemljama. U razdoblju 2013.-2015. godine proveden je projekt uz Grundtvig programa „Be unique within Europe“ na kojem smo imali partnere iz Španjolske, Malte, Švedske, Estonije, Walesa, Belgije i Slovenije, a od 2015.-2016. proveden je i DE-PARK projekt iz IPA programa prekogranične suradnje Republike Hrvatske i Republike Slovenije. Tijekom godina ostvareno je više od 50 programa međunarodne suradnje.

Pojedinačni projekti koje je provela Udruga Ekomuzej Lepoglava u razdoblju od 2012. do 2022. godine prikazani su u Tablici 1. koja je prikazana u nastavku.

Tablica 1. Popis provedenih projekata tijekom godina

Popis provedenih projekata tijekom godina	
Naziv	Opis
Programi međunarodne kulturne suradnje Ministarstva kulture Republike Hrvatske	Idrija (Slovenija) 2012., 2013., 2014., 2015., 2016., 2017., 2018., 2019., 2022.
	Bobowa (Poljska) 2012., 2013., 2014., 2015., 2016., 2017., 2018., 2022.
	Železniki (Slovenija) 2013., 2017.
	Kiskunhalas (Mađarska) 2013., 2014., 2015., 2016., 2017., 2018., 2020., 2021., 2022.
	Buško jezero (BIH) 2013., 2014., 2015.
	Sarajevo (BIH) 2017.
	Temse (Belgija) 2018.
	Novedrate (Italija) 2013., 2018., 2022.
	Međunarodna OIDFA konferencija Ljubljana 2016.
	Prešov (Slovačka) 2019.
Provedeni EU projekti:	EU for citizens „LACE – Same history for better future“ (partneri Idrja, Bobowa, Kiskunhalas, Lepoglava) 2013.
	Grundtvig „Be unique within Europe“ (partneri Španjolska, Malta, Švedska, Estonija, Wales, Belgija i Slovenija) 2013.- 2015.
	IPA Hrvatska-Slovenija „DE-PARK“, 9 partnera iz Hrvatske i Slovenije. 2015.-2016.
	EU for citizens "Zajednički čuvamo baštinu Europske unije / Skupaj ohranjamo dedešćinsko znanje EU" Idrja/Lepoglava 2014.-2015.
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske	Projekti kulturno umjetničkog amaterizma 2016.
	Muzejsko galerijska djelatnost 2012.-2019.
	Očuvanje nematerijalne kulturne baštine 2013.-2022.
	Vizualne umjetnosti 2020.-2022.
Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske	Projekti iz područja Informiranja o EU 2020.-2021.
Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske	Potpora za manifestacije 2017.
Ministarstvo turizma Republike Hrvatske	Manifestacije 2014., 2016.
Zaklada za razvoj civilnog društva	Program očuvanja nematerijalne baštine 2018.
Grad Lepoglava	Javni natječaj za udruge 2016.-2022.
Varaždinska županija	Javni natječaj za udruge 2013.-2022.
ESF Umjetnosti i kultura	Čipka iluzija u partnerstvu s HNK Varaždin 2019.

Izvor: Izrada autora

Udruga uz projekte koje redovno provodi ima različite aktivnosti vezane uz organiziranje izložbi i prezentacija lepoglavske čipke za posjetitelje u Lepoglavi. Također, primaju grupe posjetitelja koji dolaze vidjeti stalni postav u Galeriji čipke u lepoglavskom Domu kulture, uz organizaciju prezentacija izrade čipke. Udruga igra važnu ulogu u očuvanju i promociji

lepoglavske čipke i kulturne baštine Lepoglave. Kao što je ranije već spomenuto, kao suorganizatori Međunarodnoga festivala čipke u Lepoglavi od 2012. godine sudjeluju u organizaciji stručnih i izložbenih dijelova programa te samostalno organiziraju izložbe i prezentacije izrade čipke na tom uglednom međunarodnom festivalu.

Udruga je za svoj rad dobila i razna priznanja. Svakako jedno od najznačajnijih je priznanje Etnografskoga muzeja iz Zagreba koji je obilježavajući 100 godina postojanja dodijelio priznanja ustanovama, institucijama, udrugama, pojedincima i drugima s kojima je ostvario dugogodišnju uspješnu suradnju.

Udruga djeluje, kako je to zakonom definirano, sukladno načelnima javnosti, stoga su svi financijski izvještaji objavljeni u registru neprofitnih organizacija, a članovima se prije objave daju na uvid na redovitim izvještajnim skupštinama. Financijska izvješća pružaju istinit, pouzdan i točan pregled sredstava, njihov izvor te prihode i rashode udruge.

Detaljni pregled financijskoga poslovanja Udruge Ekomuzej Lepoglava za 2022. godinu prikazan je u Tablici 2.

Tablica 2. Poslovanje u 2022. godini

Poslovanje u 2022. godini		
Šifra	Stavka	2022
3	PRIHODI (AOP 002+005+008+011+024+040+049)	139.449
31	Prihodi od prodaje roba i pružanja usluga (AOP 003+004)	54.380
35	Prihodi od donacija (AOP 025+030+033+036+037)	85.069
351	Prihodi od donacija iz proračuna (AOP 026 do 029)	83.689
3511	Prihodi od donacija iz državnog proračuna	68.689
3512	Prihodi od donacija iz proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave	15.000
354	Prihodi od građana i kućanstava	1.280
4	RASHODI (AOP 055+067+108+109+120+128+139)	142.679
41	Rashodi za radnike (AOP 056+061+062)	8.742
42	Materijalni rashodi (AOP 068+072+077+082+087+097+102)	112.901
43	Rashodi amortizacije	
44	Financijski rashodi (AOP 110+111+115)	21.036
45	Donacije (AOP 121+125)	0
46	Ostali rashodi (AOP 129+134)	0
47	Rashodi vezani uz financiranje povezanih neprofitnih organizacija (AOP 140 do 143)	0
	VIŠAK PRIHODA (AOP 001-148)	0
	MANJAK PRIHODA (AOP 148-001)	3.230
5221	Višak prihoda – preneseni	84.788
5222	Manjak prihoda – preneseni	0

Izvor: Registar neprofitnih organizacija – Financijsko izvješće za 2022. g.

Pregled poslovanja Udruge Ekomuzej Lepoglava od osnutka, odnosno od 2012. godine pa da 2022. godine, koja je zadnja izvještajna godina prikazan je u Tablici 3.

Tablica 3. Prikaz prihoda i rashoda za sve godine poslovanja

Prikaz prihoda i rashoda za sve godine poslovanja												
Šifra	Stavka	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
3	PRIHODI (AOP 002+005+008+011+024+040+049)	383.579	660.371	615.076	454.874	118.527	171.838	188.075	153.739	111.716	106.155	139.449
31	Prihodi od prodaje roba i pružanja usluga (AOP 003+004)	25.010	18.081	30.115	95.940	21.904	6.200	6.785	25.635	0	0	54.380
32	Prihodi od članarina i članskih doprinosa (AOP 006+007)	2.040	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
35	Prihodi od donacija (AOP 025+030+033+036+037)	356.420	510.497	510.600	337.410	96.581	165.115	153.378	128.095	111.713	106.153	85.069
36	Ostali prihodi (AOP 041+044+045)	0	131.545	74.071	21.322	1	0	27.906	0	0	0	0
37	Prihodi od povezanih neprofitnih organizacija (AOP 050 do 053)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	RASHODI (AOP 055+067+108+109+120+128+139)	388.917	620.322	614.244	480.727	114.750	99.661	190.611	158.937	102.390	118.535	142.679
41	Rashodi za radnike (AOP 056+061+062)	0	149.730	176.322	212.204	17.554	0	26.746	15.693	0	0	8.742
42	Materijalni rashodi (AOP 068+072+077+082+087+097+102)	377.338	462.568	385.197	264.903	93.658	96.591	162.258	140.526	91.053	112.208	112.901
43	Rashodi amortizacije	0	1.163	1.269	1.269	1.269	106	0	0	0	0	0
44	Financijski rashodi (AOP 110+111+115)	1.579	5.861	2.289	2.016	2.269	2.964	1.607	1.668	1.337	1.322	21.036
45	Donacije (AOP 121+125)	4.500	1.000	700	0	0	0	0	0	0	0	0
46	Ostali rashodi (AOP 129+134)	5.500	0	48.467	335	0	0	0	1.050	10.000	5.005	0
47	Rashodi vezani uz financiranje povezanih neprofitnih organizacija (AOP 140 do 143)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	UKUPNI RASHODI (AOP 054-146 ili 054+147)	388.917	620.322	614.244	480.727	114.750	99.661	190.611	158.937	102.390	118.535	142.679
	VIŠAK PRIHODA (AOP 001-148)	0	40.049	832	0	3.777	72.177	0	0	9.326	0	0
	MANJAK PRIHODA (AOP 148-001)	5.338	0	0	25.853	0	0	2.536	5.198	0	12.380	3.230
5221	Višak prihoda – preneseni	9.931	0	0	45.475	19.622	23.399	95.576	93.040	87.842	97.168	84.788
5222	Manjak prihoda – preneseni	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Izvor: Registar neprofitnih organizacija – Financijsko izvješće za 2012-2022.

Prihodi Udruge Ekomuzej Lepoglava većinom su prihodi od donacija koji se gotovo u cijelosti odnose na prihode od projekata financiranih od Grada Lepoglave, Varaždinske županije, nacionalna sredstva ministarstava, ostalih fondova na nacionalnoj razini i EU fondova. Financijski najbolji rezultat Udruga je ostvarila 2013. godine kad je ostvaren ukupni prihod od 660.371 kn. Najmanji prihodi su ostvareni 2021. godine sa 106.155 kn. Udruga je do 2015. godine provodila programe Grada Lepoglave u kulturi i bila glavni organizator Međunarodnoga festivala čipke u Lepoglavi. Tijekom 2015. godine promijenjeni su propisi u financiranju udruga u Republici Hrvatskoj, tako da se moralo odustati od provođenja nekih aktivnosti i programa, poput Međunarodnoga festivala čipke, provedenih za Grad Lepoglavu jer više nije bilo moguće ostvariti direktno financiranje iz proračuna. Udruga je i dalje ostala u organizaciji festivala, ali kao organizator i u financijski znatno manjem obimu. Udruga je tijekom cijeloga svoga postojanja aktivno provodila projekte što je vidljivo iz financijskih izvješća. Naime, prihodi od projekata su praktički dosegli 100 % prihoda Udruge. Udruga je ostvarivala i prihode iz drugih izvora, iako se članarine nisu prikupljale. Udruga je prvih godina svoga rada prodavala dio izrađenih lepoglavskih čipki, a tijekom svih godina ostvarivani su i prihodi od ulaznica za Međunarodni festival čipke. Ovi prihodi su izostali tijekom COVID-19 krize kad nisu naplaćivane ulaznice, odnosno manifestacija je odrađena s ograničenim brojem posjetitelja.

Od 2013. godine do 2019. godine, s povremenim prekidima, Udruga je aktivno zapošljavala nezaposlene žene s lepoglavskoga područja. Za to su korištene mjere, odnosno programi Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje. Tada su kroz program javnih radova zaposlene čipkarice na poslovima očuvanja kulturne baštine. Ovo je u to vrijeme bio prvi i jedinstveni slučaj na području Republike Hrvatske da su javni radovi korišteni za kulturnu svrhu. Tijekom toga

razdoblja zaposleno je ukupno devet osoba kroz takve programe.

Udruga Ekomuzej Lepoglava suočena je s tipičnim problemima za srodne udruge. Naime, protokom vremena broj članova je u opadanju, s nekih 60-ak članova došlo se na 20-ak članova koji su se spremni uključiti u aktivnosti Udruge. Izrada rukotvorina, a osobito lepoglavske čipke dosta je zahtjevan proces, pa je razumljiv pad zainteresiranih. Znanja izrade čipke ipak se održavaju zahvaljujući projektima koje Udruga provodi, odnosno edukativnim radionicama koje se organiziraju. Iako je poslovanje Udruge relativno stabilno, ukupan godišnji proračun osjetno je manji nego prijašnjih godina, te se to odražava na razinu aktivnosti. Udruga ipak godišnje provede nekoliko projekata, što lokalnih, što međunarodnih. Svakako među izazovima koji se nalaze pred Udrugom jest pokušaj aktiviranja i animiranja članova kako bi se popravilo brojčano stanje te podigla razina aktivnosti, te podizanje kapaciteta Udruge, prije svega financijskih koji su temelj za osnaživanje Udruge.

4. Zaključak

Neprofitne organizacije igraju važnu ulogu u društvu s obzirom na to da svojim djelovanjem omogućavaju razvoj i boljitak društva jer rješavaju određene društvene probleme i pojavljuju se u prostoru koji državni ili javni i privatni sektor ne pokrivaju. Neprofitne organizacije mogu osnivati građani, pravni subjekti ili državne razine, odnosno jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, pa su samim time i usmjerene na određene ciljane skupine ili ciljane probleme. Najčešće se financiraju iz javnih sredstava kroz natječaje od lokalne do europske razine, koji omogućavaju konkretnije djelovanje. Naravno, značajno je samofinanciranje od članarina te volonterski doprinos. Neprofitne organizacije nisu orijentirane na profit i nije im svrha ostvarenje profita nego rješavanje konkretnih društvenih problema ili interesa korisnika i članova, a poželjno je pozitivno poslovanje jer im to osigurava stabilnost za ono čime se bave.

U ovom radu prikazano je djelovanje Udruge Ekomuzej Lepoglava. Udruga se u cijelosti financira iz natječaja, odnosno projektno, a prva je u Republici Hrvatskoj osmislila model zapošljavanja iz programa javnih radova u području kulture. Udruga je i organizator Međunarodnoga festivala čipke u Lepoglavi, a i vrlo je aktivna na području međunarodne kulturne suradnje. Udruga se suočava sa sličnim problemima kao i druge udruge, posebice uz održavanje članstva i razine prihoda, što su i izazovi za budućnost ove Udruge. Sveukupno, ovaj primjer Udruge Ekomuzej Lepoglava pokazuje kako neprofitne organizacije imaju značajnu ulogu u društvu, obogaćujući ga kroz kulturne, edukativne i socijalne aktivnosti. Njihov doprinos razvoju društva i očuvanju kulturne baštine ne bi trebao proći nezapaženo, jer su bitni čimbenici za stvaranje pozitivnih promjena i napretka u zajednici.

Literatura

1. Alfirević, N., Pavičić, J., Najev Čačija, Lj., Mihanović, Z. (2013): Osnove marketinga i menadžmenta neprofitnih organizacija. Zagreb: Školska knjiga
2. Hrvatski crveni križ, <https://www.hck.hr/tko-smo/povijest-hck/18>, 22.4.2023.
3. Internetska stranica Registar udruga RH <https://registri.uprava.hr/#!udruge>, (15.5.2023.)
4. Internetska stranica: www.ekomuzej-lepoglava.hr, (15.5.2023.)
5. Internetska stranica Računovodstvo udruga, <https://gov.hr/hr/racunovodstvo-udruga/590>, (21.4.2023.)
6. Pavičić, J. (2003): Strategija marketinga neprofitnih organizacija. Zagreb: MASMEDIA
7. Statut udruge Ekomuzej Lepoglava
8. Vodič za osnivanje udruge, Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske, dostupno na: <https://udruge.gov.hr/istaknute-teme/najcesca-pitanja/vodic-za-osnivanje-udruge-2900/2900>, (11. 4 2023.)

Mirjana Trstenjak, Dejan Bjelivuk:

Mogućnosti doprinosa neprofitnih organizacija u lokalnoj zajednici na primjeru udruge Ekomuzej

9. **Zakon o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija („Narodne novine“, br. 121/14 i 114/22)**
10. **Zakon o udrugama („Narodne novine“, broj 74/14, 70/17, 98/19, 151/22)**